

sisäministeriö

Viite: VN/18947/2022

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta ja eräksi muiksi laeiksi

Yleiset huomiot CER-direktiivin kansallisesta toteuttamistavasta, kuten esimerkiksi viranomaistoiminnan järjestämisestä ja valvontamallista

Soveltamisalaa koskevat huomiot, kuten esimerkiksi kriittisen toimijan määrittäminen ja kriteeristön kattavuus

Kuten perusteluissa todetaan, kriittisen toimijan tunnistamisella ja määrittämisellä on keskeinen merkitys, koska lain säännöksiä sovellettaisiin niihin toimijoihin, jotka viranomaisen eli asianomaisen ministeriön päätöksellä määriteltäisiin kriittisiksi toimijoiksi. Direktiivin ja lakiesityksen määritelmät jättävät laajan tulkinnanvaran kriittisten toimijoiden määrittelyssä tärkeän merkittävän haitallisen vaikutuksen määrittämiseen. Vesihuollon osalta 13 §:ssä tarkennetaan, että merkittävää haitallista vaikutusta arvioitaessa otetaan huomioon toimitettavan veden kuutiometrimäärä vuorokaudessa ja jäteveden poisjohtamisen kuutiometrimäärä vuorokaudessa. Esityksessä ei määritellä täsmällisempää kokoluokkaa, vaan kriittisen toimijan määrittäminen jätetään 14 §:n mukaisesti toimialasta vastaavan ministeriön ratkaistavaksi. Kyseinen päätös kriittisistä toimijoista olisi voimassa neljä vuotta. Pidämme esitettyjä volyymiperusteisia arviointikriteereitä perusteltuina vesihuollon kriittisten toimijoiden määrittelyssä, mutta soveltamisalan ennakoitavuuden varmistamiseksi perusteita pitäisi tarkentaa kattamaan kokoluokka. Lisäksi etenkin vaatimusten oikeasuhtaisuuden kannalta on syytä ottaa huomioon, että kaikki esitetyn lain perusteella kriittisiksi toimijoiksi määritellyt toimijat ovat automaattisesti NIS2-direktiivin soveltamisalaa kuuluvia keskeisiä toimijoita, joita koskevat korkeat kyberturvallisuuden riskienhallinnan vaatimukset.

Vesilaitosyhdistyksen mielestä vesihuollon kriittisten toimijoiden määrittelyssä olisi vesihuollon osalta riskiperusteisesti perusteltua noudattaa NIS2-direktiivin vaatimusten kanssa yhdenmukaiseksi sovitettua kriittisten toimijoiden kokoluokan määrittelyä (täysin yhdenmukaisiin kriteereihin tässä esitetyllä volyymiperusteisella ja NIS2-direktiivin henkilöstömäärään ja taseeseen ja liikevaihtoon perustuvilla kriteereillä ei päästä). Suomen vesihuollossa NIS2-direktiivin soveltamisalaa kuuluvat vesihuoltolaitokset vastaavat arviolta noin 60 % Suomen järjestettyjen vesihuoltopalveluiden piirissä olevista asukkaista, eli niiden palvelut kattavat suurimman osan suomalaisista ja myös vesihuollosta riippuvaisista muista toiminnoista. Pidämme tärkeänä, että toimijaksi voidaan tunnistaa konsernirakenteessa tai kunnassa kriittisestä infrastruktuurista vastaava organisaation toiminnallinen osa, eli vesihuollon osalta vesihuoltolaitos.

Vesilaitosyhdistys pitää perusteltuna ja tärkeänä, että Huoltovarmuuskeskus vaihtaa 8 §:ssä todetun mukaisesti toimivaltaisen ministeriön, vesihuollossa maa- ja metsätalousministeriön, kanssa tietoja parhaista käytännöistä, jotka liittyvät kriittisten toimijoiden määrittämiseen.

Käytännössä tällä yhteistyöllä olisi pyrittävä varmistamaan, että Huoltovarmuusorganisaatiossa tunnistetut huoltovarmuus kriittiset toimijat ja tämän lain perusteella määriteltävät kriittiset toimijat määritellään selkeiden, perusteltujen ja toisiaan tukevien kriteereiden mukaan. Toimijajoukon ei kuitenkaan ole välttämätöntä olla täysin yhdenmukainen. Esitetty volyymiperusteinen vesihuoltolaitosten arviointi mahdollistaa tällaisen käytäntöjen yhteensovittamisen. Tämä yhteensovittaminen tukee eri tahojen toimintaa, vähentää päällekkäisyyttä, mahdollistaa toimijoiden yhdenmukaisen ohjauksen ja näyttäytyy toimijoiden ja kansalaisten suuntaan johdonmukaisena ja ymmärrettävänä.

Haluamme vesihuollon osalta tuoda esiin, että jo tällä hetkellä vesihuoltolaki velvoittaa kaikkia vesihuoltolaitoksia turvaamaan palvelunsa myös häiriötilanteissa ja laatimaan ja pitämään ajan tasalla suunnitelman häiriötilanteisiin varautumisesta sekä ryhtymään suunnitelman perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin. Lisäksi terveydensuojelulaki edellyttää, että talousveden laadun turvaamisen on perustuttava ennalta varautumiseen ja riskienhallintaan ja vesilaitoksilla on tarkat velvoitteet tämän toteuttamiseksi. Olemassa oleva lainsäädäntö siis edellyttää vesihuoltolaitoksilta jo nyt jollain tasolla esityksen 15 §:n riskinarviointia ja 16 §:n häiriönsietokyvyn varmistamista ja häiriönsietokykyä koskevaa suunnitelmaa koskevien vaatimusten täyttämistä. Emme siten pidä riskiperusteisesti ja Suomen vesihuollon häiriönsietokyvyn parantamiseksi tarpeellisena ulottaa CER-direktiivistä tulevia vaatimuksia koskemaan ainakaan merkittävästi edellä ehdottamaamme NIS2-direktiivin soveltamisalan mukaista vesihuoltolaitosten joukkoa laajemmin.

Vaikutustenarviointia koskevat huomiot, kuten esimerkiksi yhteiskunnalliset vaikutukset, taloudelliset vaikutukset yrityksille, hallinnollinen taakka ja muut kustannukset sekä vaikutukset yritysten toimintaan

Vesihuollon osalta yhteiskunnallisissa vaikutuksissa todetaan, että talousvettä toimittavien laitosten käyttämät laboratoripalvelut eivät kuulu CER-direktiivin soveltamisalaan ja näiden palveluiden varmistamine kuuluu palveluntarjoajien kanssa tehtävien sopimusten piiriin. Tämä on totta, mutta laboratoripalvelut ovat vain yksi vesihuollolle kriittinen palvelu, joka jää lain soveltamisalan ulkopuolelle. Vesihuoltolaitoksilla, ja myös muilla toimialoilla, on monia kriittisiä materiaalien ja palveluiden tarjoajia, jotka eivät tule sisältymään esitetyn lain soveltamisalaan ja joiden kanssa häiriönsietokyvyn menettelyt täytyy varmistaa muin menettelyin.

Valvontaa koskevat huomiot

Vesilaitosyhdistys pitää hyvänä, että vesihuoltolaitosten osalta valvovana viranomaisena on Etelä-Savon ELY-keskus, jolla on vastuu myös vesihuoltolain mukaisesta vesihuoltolaitosten valvonnasta. Kutakin toimialaa valvovat viranomaiset pitäisi käydä selvästi esiin myös laista. Valvovalla viranomaisella pitää olla riittävä asiantuntemus sekä vesihuollosta että riskienarvioinnista ja häiriönsietokyvyn varmistamisesta. Valvoville viranomaisille ja valvonnan apuna mahdollisesti käytettäville asiantuntijoille pitää tehdä turvallisuusselvitykset ja valvontaa suorittavien pitää todistaa valvonnan kohteille henkilöllisyytensä. Valvoville viranomaisille valvonnan yhteydessä kertyvät tiedot valvonnan kohteesta pitää säilyttää tavalla, joka ei vaaranna toimijan toiminnan turvallisuutta.

Laiminlyöntimaksua koskevat huomiot

Miten arvioitte turvallisuus selvityslakia koskevan esityksen tarpeellisuutta ja muotoilua? Millaisia turvallisuusvaikutuksia esityksellä olisi?

CER-yleislain 28 §:ään liittyen, miten arvioitte säännösehdotuksia, jotka koskevat muiden EU-jäsenvaltioiden rikosrekisteritietojen käyttämistä kriittisen toimijan työntekijästä tehtävässä turvallisuus selvityksessä (1. lakiesityksen 28§ sekä 3. ja 4. lakiesitys)?

Muut huomiot

Kriittisten toimijoiden poikkeamailmoitusten tekemisen veloitteet tarkentuvat nykyisestä ilmoitukset vastaanottavien viranomaisten, ilmoitusten sisällön sekä niiden kaksivaiheisuuden osalta. Poikkeamailmoitus täytyy tehdä esityksen mukaan jatkossa valvovan viranomaisen lisäksi Huoltovarmuuskeskukselle sekä yksityiskohtaisen raportin osalta sisäministeriölle ja toimivaltaiselle ministeriölle. Pidämme tärkeänä, että poikkeamailmoitusten tekemiseen tarjotaan jatkossa selkeä sähköinen kanava, jota kautta ne saavuttavat tarvittavat tahot. Ilmoituslomakkeen pitää ohjata toimittamaan kaikki vaadittava tieto ja tarjota myös mahdollisuus pyytää viranomaiselta ohjeita ja neuvoja tilanteen hoitamiseen. Poikkeamailmoitusjärjestelmän tulisi myös muistuttaa ensi-ilmoituksen tehnyttä toimijaa yksityiskohtaisen raportin toimittamisesta.

Poikkeamailmoituksista Euroopan komissiolle luovutettavat tiedot on pidettävä tasolla, joka mahdollistaa tarpeellisten tietojen välityksen, mutta ei sisällä sellaista tietoa, joka voi muodostaa joissain tilanteissa toimijan toiminnalle turvallisuusuhkan.

Riina Liikanen